

IDIOMATIK BIRLIKLARNING O‘ZBEK TILIDAN INGLIZ TILIGA TARJIMASIDA MILLIY KOLORITNING SAQLANISHI

Qo‘chqarova Mashhura Isobek qizi

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi idiomatik birliklarning o‘zbek tilidan ingliz tiliga tarjima qilishda milliy koloritni saqlash masalalari muhokama qilinadi. Tarjima jarayonida idiomalarning madaniy, tarixiy va ko‘chma ma‘nolari qanday o‘zgarishi, ekvivalent topishdagi qiyinchiliklar va moslashuv strategiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari milliy ruhni yo‘qotmasdan ma‘no, obraz va madaniy konnotatsiyani yetkazishning muhimligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: idioma, milliy kolorit, tarjima strategiyasi, ekvivalentlik, lingvokulturologiya.

Annotation: This thesis explores the preservation of national color in translating Uzbek idiomatic expressions into English. The study analyzes cultural and metaphorical layers of idioms, challenges of finding equivalents, and the strategies used to maintain cultural authenticity. The findings highlight the importance of conveying both meaning and cultural imagery in order to preserve the national spirit of the original expressions.

Key words: idioms, national color, translation strategy, equivalence, linguoculture.

Аннотация: В тезисе рассматривается проблема сохранения национального колорита при переводе узбекских идиоматических выражений на английский язык. Анализируются культурные и образные элементы идиом, трудности поиска эквивалентов и способы их адаптации. Результаты

подчёркивают необходимость передачи не только смысла, но и культурных коннотаций оригинала.

Ключевые слова: *идиомы, национальный колорит, стратегия перевода, эквивалентность, лингвокультура*

Idiomatik birliklar tilning milliy-madaniy xotirasini aks ettiruvchi eng qadimiy va obrazli elementlardan biri hisoblanadi[1]. O‘zbek tilida uchraydigan “ko‘ngli keng”, “ko‘zi yorishdi”(xursandchilikdan yorishmoq), “boshiga ko‘tarib yurmoq”(e‘zozlamoq), “tilidan bol oqmoq”(xushmuomalalik bilan gapirmoq) kabi idiomalar nafaqat semantik ma’no, balki millatning mentaliteti, qadriyati, turmush tarzi va tarixiy dunyoqarashlarini ham o‘zida mujassam etadi[2]. Shuning uchun ularni ingliz tiliga tarjima qilish lingvokulturologik jihatdan murakkab jarayon hisoblanadi.

Tarjima jarayonidagi asosiy qiyinchiliklar - tayyor ekvivalentlarning mavjud emasligi, madaniy realiyalardagi tafovutlar, obrazlarning mos kelmasligi va kontekstga bog‘liqlikning yuqori darajasi kiradi. Masalan, o‘zbek tilidagi “ko‘ngil” tushunchasi yurak, ruh, kayfiyat, niyat va mehr kabi bir nechta semantik sohalarni o‘z ichiga oladi[3]. Ammo ingliz tilida bu ma’nolar “heart”, “mood”, “soul” va “mind” kabi alohida leksik elementlarga bo‘linishi sababli to‘g‘ri ekvivalent tanlashni dolzarb masalaga aylantiradi.

Barcha leksik va frazeologik birliklar hamda uslubiy vositalarning asliyatdagi darajada tabiiy jaranglashi, birinchi navbatda, ularning o‘z ma’no va vazifalari hamda o‘zlariga xos shakllarida ishlatilishini taqozo qiladi [3].

Idiomalarni tarjima qilishning uchta asosiy strategiyasi mavjud: literal tarjima (so‘zma-so‘z yetkazish), funksional moslashtirish (ma’no bo‘yicha eng yaqin ekvivalentni topish) va madaniy kompensatsiya (boshqa konnotativ vosita orqali milliy rangni qayta tiklash)[4]. Masalan, “ko‘ngli bo‘sh” birikmasi ingliz tilida “soft-hearted” orqali ifodalanishi mumkin, biroq bunda milliy ruh bir qadar yo‘qoladi. Boshqa hollarda esa “boshiga ko‘tarib yurmoq” iborasini “to show utmost respect” tarzida kompensatsiya asosida tarjima qilish samaraliroq bo‘ladi [5].

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, tarjimonning asosiy vazifasi iboraning asl obrazi, milliy metaforasi va madaniy qatlamini saqlab qolishdir. Bunga erishish uchun tarjimon nafaqat lingvistik, balki madaniy kompetensiyaga ham ega bo'lishi lozim.

Agar aniq ekvivalent mavjud bo'lmasa, tavsifiy tarjima yoki kontekstual tushuntirishdan foydalanish milliy rangni saqlashning eng maqbul usuliga aylanadi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, o'zbek tilidagi iboralarni ingliz tiliga tarjima qilishda milliy koloritni saqlash - bu faqat lingvistik jarayon emas, balki madaniy o'ziga xoslikni saqlashga qaratilgan muhim ilmiy va amaliy faoliyatdir. Idiomalar tarjimasi orqali bir xalqning ma'naviy olami boshqa til madaniyatiga to'laqonli va haqqoniy tarzda ko'chirilgan taqdirdagina haqiqiy kommunikativ ekvivalentlik ta'minlanadi.

References:

1. Begmatov, Erkin, va Abduhamid Mamatov. 1997. Adabiy norma nazariyasi. Toshkent: Professor.
2. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15557391>
3. Мўминов, Н. Таржима назарияси асослари. — Тошкент: Фан, 2010. — 98 б.
4. Nida, E. A., Taber, C. R. The Theory and Practice of Translation. — Leiden: E. J. Brill, 1982.
5. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14514390>
6. Bakirova H. Typology of Methodological and Linguistic Difficulties in the Formation of Lexical Competence // ACTA NUUz. – 2021.
7. Bakirova H.B. Some Techniques of Working on Professional Vocabulary // Online-Conferences Platform. – 2021. – P. 91–94.